

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för efterlevande sambor (SOU 2025:91)

Ju2025/01730

1 Sammanfattning

Skatteverket tillstyrker att det inrättas ett testamentsregister som ska föras av Skatteverket och en möjlighet att upprätta e-testamenten i en e-tjänst som Skatteverket tillhandahåller. Skatteverket har vissa synpunkter beträffande arvsrätt för kusiner och andra avlägsnare släktingar, efterarvsrätt till försäkringsersättning, arvsavstående, sekretess och ikraftträdande. Skatteverket har inga invändningar mot övriga förslag.

2 Skatteverkets synpunkter

Skatteverket tillstyrker att förslagen om testamentsregister och möjlighet att upprätta e-testamenten genomförs.

Skatteverket lämnar dock förslag till ändringar, förtydliganden med mera.

2.1 Förslag till lag om ändring i ärvdabalken (1.2)

Skatteverket anser att den föreslagna ändringen om att föranstalta om en bouppteckning i 20 kap. 9 § första stycket ÄB ska överensstämma med den föreslagna lydelsen i 20 kap. 2 § ÄB och att den därför bör formuleras som ”Om det har försummats får Skatteverket vid vite förelägga viss tid eller, där bouppteckning inte skett, förordna en lämplig person att *se till att bouppteckningen förrättas och ges in.*”

2.2 En arvsrätt för kusiner och andra avlägsnare släktingar (4.4)

Skatteverket instämmer i utredningens bedömning att den legala arvsrätten inte bör utvidgas. I de fall en sådan utvidgning aktualiseras kan det antas medföra betydande olägenheter och fördröjning av bouppteckning och bouppteckning. Enligt vad utredningen kommit fram till finns det inte heller stöd för att en utvidgning bättre skulle överensstämma med arvlåtarens vilja än den nu gällande regleringen.

2.3 Efterarvsrätt till försäkringsersättning (6.2)

Enligt utredningens förslag ska värdet på utfallande försäkringsbelopp anges i bouppteckningen om den efterlevande maken eller maken är förmånstagare (20 kap. 5 § ÄB). När det gäller periodiskt utfallande belopp, menar utredningen att dessa måste kapitaliseras vid värderingen, någon ledning för hur en sådan kapitalisering ska ske lämnas däremot inte. När lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt (AGL) var tillämplig uppskattades en försäkrings kapitaliserade värde enligt praxis med stöd av de till AGL fogade värderingstabellerna. När dessa inte kunde användas uppskattades värdet enligt försäkringstekniska grunder. Då denna reglering inte längre finns att tillgå så menar Skatteverket att det i varje fall av övervägandena bör ges ledning i hur förrättningsmännen ska värdera de periodiskt utfallande försäkringsbeloppen.

2.4 Arvsavstående efter bouppteckningen (8.3)

Det är oklart om utredningens förslag innebär att det ska vara obligatoriskt med tilläggsbouppteckning när ett arvsavstående som medför ändring av dödsbodelägarboken görs efter bouppteckningen. Enligt Skatteverkets mening är den ursprungliga bouppteckningen då normalt korrekt. Någon skyldighet att upprätta tilläggsbouppteckning bör då inte uppkomma och inte heller skyldighet för Skatteverket att se till att tilläggsbouppteckning förrättas. Om dödsboet har behov av att upprätta en tilläggsbouppteckning och få den registrerad bör hinder inte möta mot det. Skatteverket anser att det bör förtydligas att det inte finns krav på tilläggsbouppteckning.

2.5 Absolut sekretess även efter testators död (9.10.1)

2.5.1 Testators personliga och ekonomiska förhållanden

Utredningen föreslår att sekretessens föremål i den föreslagna 22 kap. 5 a § OSL avgränsas till uppgifter om testatorns personliga eller ekonomiska förhållanden. Skatteverket uppfattar förslaget på så sätt att uppgifterna om bland annat testamentstagare och vittnen endast är uppgifter hänförliga till testator och inte hänförliga till någon annan enskild. Eftersom det endast är uppgifter hänförliga till testators förhållanden som är sekretessreglerade instämmer Skatteverket också i bedömningen att sådana uppgifter kan lämnas ut till testator eftersom den sekretess som gäller till skydd för testator inte gäller i förhållande till denne (12 kap. 1 § OSL). Under sådana förhållanden krävs ingen bestämmelse som bryter den absoluta sekretessen i förhållande till testator.

Utredningen anger på sidan 332 att ingen annan än testatorn själv (eller ett ombud för denne) kommer förse registret med några uppgifter. Enligt utredningens uppfattning kommer alla uppgifter i testamentsregistret på så vis ha tydlig koppling till testatorn själv och därmed omfattas av sekretessen. Med den föreslagna avgränsningen av sekretessens föremål – testators förhållanden – som de facto avser den enskilde (testator) kommer uppgifter som inte är hänförliga till testators viljeyttringar avseende testamentet, enligt Skatteverket falla utanför sekretessen i den föreslagna bestämmelsen.

Såsom Skatteverket uppfattar rättsläget skyddar sekretessen i offentlighets- och sekretesslagen uppgifterna i sig och tillämpningen av en sekretessbestämmelse är inte beroende av vem som försett myndigheten med uppgifterna. En person skulle kunna ansöka om registrering i testamentsregistret av en handling som inte är ett testamente, till exempel en gåvohandling. Uppgifter i en sådan handling kommer enligt Skatteverket att falla utanför sekretessen i den föreslagna 22 kap. 5 a § OSL eftersom det då inte rör testators förhållanden. Följden bör bli densamma om till exempel en testamentstagare ansöker om registrering av en annan persons testamente.

Skatteverket har inga invändningar mot att den föreslagna sekretessbestämmelsen införs. För den praktiska tillämpningen av bestämmelsen bör det i det fortsatta lagstiftningsarbetet klargöras att redan den uppgiften huruvida någon ansökt om registrering av ett testamente eller inte gjort det, i sig är en sekretessreglerad och sekretessbelagd uppgift (jfr. bland annat prop. 2005/06:161 s. 52 och JO 2011/12 s. 557). Det bör även klargöras vad som avses med testator i den föreslagna bestämmelsen.

Med andra ord bör det klargöras om det är fråga om testators förhållanden i de fall en sökande ger in en ansökan om registrering av en handling som inte är ett testamente. Det bör också klargöras vad som gäller i sekretesshänseende när någon annan än testator, till exempel en testamentstagare, ansöker om registrering av ett testamente.

2.5.2 Undantag från uppgiftsskyldighet

Utredningen har föreslagit att den föreslagna sekretessen ska undantas från bland annat tillämpningen av lagen (2025:170) om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna. För att spridningen av uppgifterna i testamentsregisterverksamheten ska minimeras och inte användas för andra ändamål än för vilka de samlats in bör det övervägas om bestämmelsen också ska undantas från tillämpningen av lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

2.6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser (14)

Skatteverket har i huvudsak inga invändningar mot det föreslagna datumet för ikraftträdande. När det däremot gäller bestämmelserna om införandet av ett testamentsregister och de regler som kopplar mot detta och därmed även möjligheten att upprätta digitala testamenten förordar Skatteverket att dessa ska träda ikraft som tidigast den 1 oktober 2028. Skatteverkets bedömning har sin grund i att det är frågan om en helt ny verksamhet som kräver omfattande digital utveckling, både vad gäller ett verksamhetssystem med ett register samt en digital tjänst. Myndigheten uppskattar att tiden för att utveckla dessa uppgår till 1,5 - 2 år, något som även framhållits i Skatteverkets promemoria "Ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi" som verket även hänvisade till i kostnadsberäkningen som presenterades under utredningen.

Om inte det Skatteverket förordar beträffande ikraftträdandetidpunkten beaktas vill myndigheten anföra följande. Skatteverket skulle kunna ha ett enklare verksamhetssystem på plats men ingen digital tjänst. Om förslagen skulle träda ikraft innan det finns en digital tjänst skulle det få till konsekvens att man endast kan ansöka om registrering av sitt testamente genom en fysisk ansökningshandling. Därtill skulle Skatteverket behöva sköta hanteringen delvis manuellt. En manuell hantering skulle innebära längre handläggningstid och längre väntetid för kund för att få sitt testamente registrerat. Vidare skulle inte en initial manuell hantering för att registrera testamenten svara upp mot allmänhetens ökade krav på att kunna hantera sina ärenden hos Skatteverket digitalt.

När det kommer till förslaget om ett digitalt upprättande av testamente så förutsätts att ett särskilt system är på plats. Oavsett ikraftträdandedatumet är det Skatteverkets bedömning att det elektroniska förfarandet inte kan tillämpas innan Skatteverket kan tillhandahålla den tekniska lösningen. Det kan nämnas att en liknande lösning föreslås bland annat i prop. 2025/26:46, Elektronisk inlämning av bouppteckningar.

3 Konsekvenser för Skatteverket

3.1 Finansiering av utredningens förslag (15.3.1, 15.3.2 och 15.6)

Skatteverket tillstyrker att finansieringen av utvecklings- och löpande kostnader sker genom en kombination av anslag och avgiftsfinansiering. Skatteverket tillstyrker de utvecklings- och löpande kostnader som framkommer i utredningen men kan konstatera att estimaten är svåra att göra och därför är grova.

Utredningen har kommit fram till följande beräkning av kostnader för testamentsregistret och e-tjänsten gällande digitala testamenten.

Utvecklingskostnaden för ett testamentsregister beräknas uppgå till mellan 18 och 24 miljoner kronor. Därtill bedöms kostnader för till exempel utbildning och arbetsbeskrivningar uppgå till två miljoner kronor.

Den löpande kostnaden för registret beräknas (efter tre år) uppgå till mellan 13 miljoner och 40 miljoner kronor årligen.

Därutöver beräknas den årliga förvaltningskostnaden uppgå till cirka 1,3 miljoner kronor. Initialt beräknas den löpande kostnaden därutöver uppgå till 65 miljoner kronor år 1, 46 miljoner kronor år 2 och 27 miljoner kronor år 3.

Utvecklingskostnaden för e- tjänsten avseende digitala testamenten beräknas uppgå till som lägst 8 miljoner och som högst 12 miljoner kronor. De löpande kostnaderna för tjänsten ingår i kostnaderna för ett testamentsregister.

Vidare kommer utredningen fram till att en löpande kostnaden för testamentsregistret och tjänsten för att upprätta e-testamenten i huvudsak ska finansieras genom en registreringsavgift. En avgift ska betalas för varje testator när en ansökan om registrering lämnas in till Skatteverket. I övrigt bör förslagen finansieras genom ökade anslag.

Skatteverket har inga invändningar mot att en ansökan beläggs med en avgift. Skatteverket vill däremot särskilt poängtera vikten av att Skatteverkets kostnader med anledning av de förslag som finns i utredningen finansieras fullt ut och förordar att kostnaderna finansieras helt av anslag. Skatteverket kommer utifrån de uppskattningar som finns behöva dimensionera sin verksamhet för att kunna ta emot ett stort antal ansökningar så väl initialt som löpande. Om det visar sig att det är färre personer som ansöker om att få sitt testamente registrerat än vad Skatteverket har uppskattat så är risken att en verksamhet som delvis finansieras av en avgift kommer att gå med underskott. Detta kommer i sådana fall få negativ påverkan på Skatteverkets övriga verksamhet.

Detta remissvar har beslutats av generaldirektören Katrin Westling Palm och föredragits av rättsliga experten Claes Hensfelt. Vid den slutliga handläggningen har också följande deltagit: tf. överdirektören Veronica Eckerby, rättschefen Michael Erliksson, enhetschefen Cecilia Asker och sektionschef Marie Oscarsson.

Katrin Westling Palm